

Әлеуметтік және қоғамдық ғылымдар
Социальные и общественные науки
Social and Public Sciences

МРНТИ: 14.25.07

БІЛІМ БЕРУ ПРОЦЕСІНДЕ БАСТАУЫШ СЫНЫП ОҚУШЫЛАРЫНЫҢ
«SOFT SKILLS» ДАҒДЫЛАРЫН ДАМУЫ

*¹Ж.С.ДАИРОВА^{ib}, ¹Қ.Б.ЖАНАДИЛОВА^{ib}

¹Ш. Уалиханов атындағы Көкшетау университеті
(Көкшетау, Қазақстан)

*Zhanar1751@gmail.com, zhanadilovakarashash@shokan.edu.kz

Аңдатпа

Мақалада soft skills («жұмсақ дағдылар») мазмұны, жағдайын бағалау және қалыптасуының негізгі бағыттары туралы сұрақтар ашылады, олар жалпы мәдени құзыреттілік ретінде түсіндіріледі. Болашақта жақсы маман болуы үшін балалар soft skills-тің маңызды ерекшелігі - бейімделгіштік немесе икемділік, ол әртүрлі жағдайларда бірдей жақсы жұмыс істей алатындығымен, сондай-ақ өз міндеттерін сәтті орындауды тоқтатпай, бір жағдайдан екінші жағдайға ауыса алатындығымен көрінетіндігі. Ал soft skills - бұл жұмыс процесіне сәтті қатысуға, жоғары өнімділікке жауап беретін және белгілі бір пәндік саламен байланысты емес, мамандандырылмаған, мансап үшін маңызды кәсіби емес дағдылардың жиынтығы екендігіне назар аударады. Жұмсақ дағдылардың өсіп келе жатқан маңыздылығы- жаһандану және жылдам прогресс сияқты тенденциялармен байланысты, әсіресе - жаңа технологиялар мен жасанды интеллекттің пайда болуы. Олар еңбек ресурстарына жаңа талаптар қояды: «бәсекеге қабілетті болу үшін - жұмыскерлер ұдайы өсіп отыра алуға міндетті болады. Икемділікті, позитивті талап ететін жаңа дағдыларды дамыта отырып, өмір бойына қолдана алатын дағдылар, баланы жаңа қырынан танытып, қызығушылығын арттырады». Әсіресе бұл дағдылар баланың кішкентай кезінен дамытқан жөн. Өйткені, сәби кезіндегі баланың миы тез қабылдағыш және санасына тез сіңіреді. Сондықтан ғалымдардың зерттеулерінше, бастауыш сынып оқушыларына осы дағдыларды көптеп дамытуға ұсынады. Өкінішке орай қазіргі білім саласы, академиялық білімге көбірек көңіл аударады. Мақсатты түрде жұмсақ дағдыларды қалыптастыруға қадам жасалынбаса, болашақта қоғамда адамның әлеуметтенуі күрделі жүріп, жаңа ортада бейімделуі, адамдармен қарым-қатынас құруында қиындықтар туындайды. Қоғамдық тұрғыданбұл зерттеулердің маңыздылығының арттыруы балаларда әлеуметтік дағдылардың дамуы - қай кез болсын өзінің өзектілігін жоймайды, өйткені кәсіби қызметте болсын, өзара әрекеттесу жеке дамуында да маңыздылығын жоймайды.

Түйін сөздер: жұмсақ дағдылар, білім беру, қалыптастыру, дамыту, оқушылар.

Өмір бұл икемділік. Икемді болыңдар. Тірі адам әрқашанда жұмсақ, иілгіш, ал өмірден озғаннан кейін қатайды. Икемділік - бұл өмір, ал қату – бұл адамның денесіне де, рухы мен ақылына да өліммен тең.
Брюс Ли

Кіріспе

Әлем жылдам дамып, жыл сайын кәсіби кадрларды даярлауға қойылатын талаптар да жаңа әрі күрделеніп келе жатыр. Ғылымның дамуы, оқу орнының түлегіне жаңашыл нұсқау береді, жаңа міндеттер талап етеді. Бұл жағдайда оған жету үшін - soft skills - жұмсақ дағдылар деп аталатын көпір болып табылады.

Қазіргі күнде елімізде оқушының болашақта тұлға болып қалыптасуына және жетістіктерге жетуге - «кәсіби емес дағдылар» - soft skills-ті ғалымдар белсенді түрде жан-жақты зерттеп, қалыптастыру және даму мәселелерімен айналысуда.

Жұмсақ дағдыларды дамытуға үлкен қызығушылық - шетелде де бар. Экономика Ұйымының баяндамасында- тақырып бойынша ынтымақтастық және даму (OECD) «Білім мен

дағдылардың болашағы 2021» - жұмсақ дағдылардың маңыздылығы артып келеді бұл- жаһандану және жылдам прогресс сияқты тенденциялармен байланысты делінген [OECD Skills Outlook, 2019].

Жұмсақ дағдылар термині алғаш 60 жылдары АҚШ-тың әскер саласында пайда болды. Машинадан басқа барлық дағдыларға қатысты болды. Кейіннен әскерилер бұл дағдылардың көптеген салаларға сәйкес қолдануға болатынын түсінді.

1968 жылы АҚШ армиясына CON Reg 350-100-1 құжатында көрсетілген, «Оқытудың жүйелі ұйымдастыруы» атты доктринасын ресми түрде оқу бағдарламасы ретінде енгізді. Осы құжатта білім алушының академиялық білімге қатысы жоқ дағдылар туралы айтылады. Олардың арқасында, берілген тапсырмаларды мүлтіксіз орындау көзделген. R.Morgan және R.Branson 1970 ж. әскери кадрларды даярлау үшін оқу бағдарламасын дайындауға тапсырыс алады, олар өз алдына ISD оқу бағдарламаларын құрастырумен айналысатын R.Gagne жүгінеді. Осы бағдарлама аясында конгитивтік салада 6 мақсат қойылады: есте сақтау, түсіну, қолдану, талдау, бағалау, құру. Бағдарламаның тиімділігіне көз жеткізілгеннен кейін, әскери-өнеркәсіптік кешен өндірістеріне енгізілді [Silber K.H. және т.б., 2009: 800 б.].

АҚШ әскерінің 1972 жылғы оқу құралдарында soft skills термині ресми түрде қолданыла басталды. Бұл дағдылар: әлеуметтік; жоғары ойлау - өзін-өзі бақылау; позитивті өзіндік тұжырымдама; ұжымдағы қарым-қатынас; еңбекқорлық пен сенімділік; өзін-өзі ынталандыру; топтық жұмыс; жауапкершілік; позитивті көзқарас.

Терең әлеуметтік жағдайға ұшыраған қазіргі әлем-экономикалық және саяси өзгерістер, жаңа стандарттарды белгілейді білім сапасы. З.А.Саидов «бүгін бағаланады тез өзгертін қоғамға бейімделе алатын түлек, үздіксіз өзін-өзі тәрбиелеуге және өзін-өзі жетілдіруге бағытталған, бір түрден ауысатын көп тапсырманы орындау оңай әр түрлі жұмыс функцияларын жүзеге асыратын басқа қызметке. Мұндай «жиынтық» көбінесе алынған білімнің жиынтығымен анықталады, құзыреттілік ретінде анықталған дағдылар, қабілеттер» [Саидов З.А., Жданова С.Н., 2022: 149 б.].

«Шеберлік» және «құзыреттілік» ұғымдары белгілі бір дәрежеде екенін ескеріңіз бір-бірін алмастырады. В.И.Шипилов «қазіргі ғылыми және әдетте құзыреттілік құрылымына кәсіби салалар кіреді адамға сәтті шешім қабылдауға мүмкіндік беретін білім, дағдылар кәсіби және өмірлік міндеттер, алға қойылған мақсаттарға қол жеткізу» [Шипилов В.И., 2016]. Басқаша айтқанда, құзыреттілік - дамыған дағдылардың жиынтығы.

Негізгі бөлім

Қазіргі уақытта soft skills дағдылар жиынтығы ретінде сипатталады немесе пәнаралық немесе пәнаралық ретінде анықталуы мүмкін құзыреттер әр түрлі қызмет түрлері үшін әмбебап. Олар кілттерді қамтиды когнитивті және интеллектуалды жұмыстың аспектілері, эмоционалды интеллект, өзін-өзі реттеу және басқалармен тиімді қарым-қатынас [Шипилов В.И., 2016].

«Жұмсақ дағдылар» әртүрлі контексттерде жиі байланысты немесе «дағдылар» сияқты терминдердің абсолютті аналогтары ретінде қолданылады, еңбек нарығында сұранысқа ие», «өзара іс-қимыл дағдылары», «нақты емес дағдылар». Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымында (ЭЫДҰ) олар «негізгі дағдылар» ретінде белгілі. Олар сондай-ақ қарастырылады «дағдылар әлеуметтік прогресс үшін». ЭЫДҰ бұл дағдыларды «дағдылар» деп сипаттайды 21 ғасыр». Халықаралық денсаулық сақтау ұйымында «soft» ұғымы «skills» өмірлік дағдылармен», яғни дағдылармен салыстырылады, күнделікті өмірде қажет. Экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымында (ЭЫДҰ) олар «негізгі дағдылар» ретінде белгілі. Олар сондай-ақ «дағдылар әлеуметтік прогресс үшін» қарастырылады. ЭЫДҰ бұл дағдыларды «дағдылар» деп сипаттайды 21 ғасыр». Халықаралық денсаулық сақтау ұйымында «soft» ұғымы skills «өмірлік дағдылармен», яғни күнделікті өмірде қажет дағдылармен салыстырылады [Абдуллина Г.Ф., 2020: 141-146 бб.].

О.В.Сосницкая [Сосницкая О.В., 2019: 48-55 бб.], Е.В.Гайдученко [Гайдученко Е.В., 2020: 12 б.] және А.В.Марушева [Марушева А.В., 2022: 579-584 бб.], сондай-ақ, Д.А.Татаурщикова өзінің зерттеу жұмыстарында олар «жұмсақ дағдылар коммуникативті және жұмысшылардың өнімділігін арттыратын әкімшілік қабілеттер процестер және басқалармен өзара әрекеттесу» деп айтылады. Мұндай дағдыларға олар: «өзін-өзі дамыту, көмек пен қолдау көрсету мүмкіндігі, уақытты тиімді басқару, сендіру және келіссөздер жүргізу мүмкіндігі, талантты дәлелдеу, көшбасшылық дағдылар және т.б.». Негізінен қасиеттер мен дағдыларға ие адамды сипаттай отырып баса назар әмбебап, әрі белгілі бір кәсіпті игерген адам ретінде сипатталады [Татаурщикова Д.А., 2019].

В.А.Давидова өзінің «Soft skills болжаушы ретінде» атты ғылыми еңбегінде студенттердің өмірлік өзін-өзі жүзеге асыруы 16 қосымша жұмсақ дағдыларды қарастыру арқылы қолданылуы қалыптасушы жеке тұлғаның ерекше қабілеттері ретінде- білім және жинақталған өмірлік тәжірибе және кәсіби салада одан әрі дамыту. Осы жерден жұмысқа қабылдау кезінде және одан кейінгі процесте осы дағдылардың құндылығы сипатталған [Давидова В.А., 2019: 65-89 бб.]. Ғылыми және қолданбалы бағдарламаларды жинақтау және жүйелеу зерттеулерді «икемді дағдыларды» О.Л.Чуланова зерттейді және анықтайды. Адамдар арасында білім, білік жиынтығының әлеуметтік-еңбек сипаттамасының сапасы, өзара іс-қимыл саласындағы қызметкердің дағдылары мен мотивациялық сипаттамалары көрсетілген [Чуланова О.Л., 2019: 7 б.].

Сонымен, келесідей жалпылау жасауға болады: жұмсақ дағдылар немесе «икемді дағдылар» бұл қабілеттер, дағдылар мен құзыреттер адамға тек қарым-қатынас пен өзара әрекеттесу шеңберінде ғана емес, сонымен қатар күнделікті өмірде, оқу және кәсіби қызметте қажет. Алайда, нақты дағдылардың тізімі әлі де нақтылануы керек. Талдау осы саладағы зерттеулер «жұмсақ дағдылар» әмбебап тізім екенін түсінуге мүмкіндік берді, әр ғалым және зерттеу тобының әрқайсысы өздерінің жіктеу нұсқасын ұсынады. Мысалы, С.В.Мамаеваның пікірінше, «икемді дағдылар төрт бағыт бойынша бөлінеді: шешім қабылдау, көшбасшылық, келіссөздер жүргізу, басқару» [Мамаева С.В., 2020: 471 б.]. Көріп отырғаныңыздай, soft skills қарастырылған негізінен коммуникативті және басқарушылық дағдылар ретінде.

Шетелдік басылымдарда сіз икемді дағдыларды жіктеу әдістерінің әртүрін таба аласыз. Айырмашылықтарға қарамастан, «барлығы жіктеулер әдетте алты негізгі топқа негізделеді: негізгі, немесе сауаттылық пен дағдыларды қамтитын академиялық дағдылар, математикалық есептеулер, коммуникативтік дағдылар - қарым-қатынасты, тұлғааралық байланыстарды орнатуды, жұмыс істеуде ұжым және клиенттерге қызмет көрсету қабілеті, мәселелерін шешу, тұжырымдамалық дағдылар немесе жинау және талдау қабілетін қамтитын ойлау дағдылары». Әдебиет көздерінен дағдылардың өсуіне байланысты 17 түрлерге келесідей жіктеуге болатыны: «ұйымдастырушылық қабілет, жоспарлау қабілеті, белсенділік, сонымен қатар оқу, шығармашылық және жүйелік ойлау, жауапкершілік, тапқырлық, бейімделу сияқты жеке дағдылар, уақытты басқару және өзін-өзі бағалау, іскерлік дағдылар инновация және кәсіпкерлік, әлеуметтік және азаматтық дағдылар, азаматтық құқықты білу мен түсінуді қамтамасыз ету» [Сластенин В.А., 2008: 11-13 бб.].

Мюнхендегі Макс Планк институтының зерттеушілері икемді дағдылардың қазіргі дәуірде келесі түрлері, оларды ерекше құнды деп санайды: «тұлғаның динамикасы, сезімге ие болу жауапкершілік, өршілдік, өзіне деген сенімділік, жоғары деңгей мотивация, тұлғааралық қатынастар саласындағы дағдылар, қарым-қатынас, объективті өзін-өзі бағалау қабілеті, басқаларға деген эмпатия және эмпатия адамдарға, табысқа ұмтылу: жанқиярлық, өзіндікін сақтауға деген ұмтылыс әлеуметтік мәртебе, жүйелеу қабілеті және бастамашылдық, тұрақтылық-сынды, бас тартуды және сәтсіздікті жеңу мүмкіндігі, позитивті эмоционалды қатынас, өмірлік принциптердегі беріктік, орындалған жұмысқа қанағаттану» деп жазған екен [Kazimi A.B., және т.б., 2018].

«World Economic Forum халықаралық зерттеуі future of Jobs report» барысында дағдылар толық

тізімі мен санаттары құрылды [Kazimi A.B., және т.б., 2018: 75040-75044 бб.]. Бұл зерттеуге жетекші жұмыс берушілер қатысып, халықаралық деңгейдегі әртүрлі салалардың ішінен икемді дағдылардың түрлерін бөлген. Бұл дағдылар үш негізгі категория: абилиттер (франц. *Habilité* - ептілік, ептілік), негізгі дағдылар және пәнаралық дағдылар деп жіктеліп бөлінді.

Шетелдік дереккөздер көп нәрсені ұсынса да икемді дағдыларды жіктеудің әртүрлі тәсілдері, олардың ортақ белгілері бар. Алайда, 2016 жылы Давостағы Дүниежүзілік экономикалық форумда (Швейцария), ХХІ ғасырдың негізгі және кеңінен танылған икемді 18 дағдыларын, табысты мансаппен күнделікті өмір үшін қажет дағдылар туралы айтылды.

Сондай-ақ, бұл тізімге: «терең және көп қырлы шешім сыни талдау негізінде идеяны пысықтау; шығармашылық тәсіл; адамдардың қызметін үйлестіру; ынтымақтастық және өзара әрекеттесу; эмоционалды сананың болуы; сот дағдылары және мәселелерді шешу; клиенттерге назар аудару; тиімді басқара білу диалогы; танымдық процестердегі икемділік; жетілдірілген іздеу өз ресурстары мен іс-әрекеттерін дербес басқару кірді (өзін-өзі басқару)».

2015 жылы Халықаралық оқу жетістіктерін бағалау бағдарламасы (PISA) студенттерге бүкіл әлем бойынша ұжымдық міндеттерді ұсынды, яғни интерактивті міндеттерді шешу, оның шешімі өзара әрекеттесуге негізделген. Сол жылы экономикалық ынтымақтастық және даму ұйымы өз сайтында үш жылға созылған зерттеу нәтижелері: «дағдылар әлеуметтік даму үшін-эмоционалды және әлеуметтік дағдылардың күші», оның барысында коммуникативті аспектілер анықталды, білім өмірдің жетістігі үшін бірдей маңызды рөл атқарады, білім алушының академиялық жетістігі сияқты делінген [Шипилов В.И., 2016].

Әдеби шолу

О.Л.Чуланова soft skills-тің визуалды көрінісі мен қалыптасуын бағалаудың күрделілігін атап өтеді. Тиісінше, білім алушылардың soft skills туралы теориялық білімдерімен қатар оларды практикалық бекіту қажет. Бұл көзқарастың дәлелі С.И.Осипова, Н.В.Гафурова және Э.А.Рудницкийдің еңбектерінде де көрінеді. Ғалымдар «Металлургия» бағыты бойынша білім алушылардың soft skills даму тәжірибесін сипаттайды. Soft skills теориялық деңгейінде білім алушылар «командалық білім беру» және «тұлғалық даму» пәндерін игеру процесінде; практикалық деңгейде – әлеуметтік қоғамдық тәжірибеге енгізу процесінде (студенттік өзін-өзі басқаруға қатысу, өзін-өзі ұйымдастыру және жеке өсу, волонтерлік, зияткерлік шығармашылық, кәсіби-рөлдік қызмет, денсаулық сақтау) оқытылады [Беркович М.И. және т.б., 2018: 63-65 бб.]. Авторлар soft skills туралы теориялық біліммен үйлесуі керек практикалық дағдыларды игеру мен шоғырландырудың маңыздылығын атап көрсетеді. Осыдан түйіндейтініміз, егер бала бастауыш сынып жасында жұмсақ дағдыларды бойына уақытында сіңірмесе, алдағы өмірінде орнын толтыру қиындық тудырады және жетістіктерге жету оңай болмайтыны анық.

Әдістер

Мақаланың мақсаты бастауыш мектепте оқушылардың бойына soft skills дағдыларын қалыптастырудың оңтайлы әдістемелік тәсілдерін анықтау. Soft skills дағдыларын таныстыру; педагогика саласындағы soft skills дағдыларын қарастыру; бастауыш сынып оқушыларында soft skills дағдыларын дамыту методикаларының тиімділігін талдау; бастауыш сынып оқушыларында soft skills дағдыларын дамытуға арналған ұсыныстарды құру.

Зерттеу базасы ретінде Көкшетау қаласының № 2 орта мектебінің 4 сынып оқушыларын алдым.

Теориялық база ретінде ғалымдар О.Сосницкая, О.Л.Чуланованың (soft skills дағдыларын дамытудың зерттеулері) негізінде жүргізілді.

Осы жұмыстың практикалық маңыздылығы - нәтижесін ары қарай бастауыш сынып оқушыларына қолдануға болады.

Soft skills дағдыларын дамыту әр салада бар екенін ескерсек, оқушының бойында да әртүрлі қасиеттер болуы тиіс деген сөз. Өзімнің тәжірибемде қолданатын дағдылар мен педагогикалық технологияларға тоқталып кетейін.

Рөлдік ойындар және өмірлік жағдайларды моделдеу, мысалы табиғатқа шыққанда қауіпсіздік техникасын сақтау, төтенше жағдайларда қоғамдық орындарда өзін өзі ұстау, вербалды қарым қатынас жүргізе алу, келісу және ортақ мәмілеге келу.

Моделдеу әдісі, бастауыш сынып оқушысына оқуда түсініп оқуды, интеллектуалды дамуын қамтамасыз етеді. Моделдеу оқушылардың сөздік моделден (мәтін) ойлау моделіне (символдарды жазуға) өтуіне ықпал етеді. Ал ол өз алдына, түсіндіре алу, айта алу, өзінің эмоциясын дер кезінде байқап жеткізуге мүмкіндік береді. Мысалы жаңа дүние ойлап табу.

Критериалды бағалау-білім сапасын арттыруда мықты көрсеткіштердің бірі.

Бұл бағалау кезінде оқушының өзіндік дамуын бақылай отырып, қандай жетістіктерге жетті және нені түсінбеді білуге болады. Оқушы және ата-анамен қарым-қатынас ұстай отырып, кері байланыста жұмыс істеуге болады. Ең негізгісі - бұл білім процесінің қатысушыларына түсінікті, балалардың және басқа да жұмыстардың критерияға сай бағалауды үйрету.

Білім беру процессінің цифрлануы оқушы мен ата-ананың кері байланысын күшейтеді. Онлайн ресурстарда пікір қалдыра отырып, ұсыныстар беру - түзетуге жол ашылады. Олар: Bilim media Group, Daryn online, I-Mekter және т.б.

Дидактикалық ойындар - soft skills дағдыларын дамытуға, қалыптастыруға менің ойымша ең тиімді тәсілдердің бірі болып табылады. Дидактикалық ойындар көптеген мақсаттар мен технологияларды жинақтайды. Балаларда ақыл-ойдың және психикалық процестердің белсенділігін арттырады, сонымен қатар білуге құштарлықтарын арттырады. Менің сабақтарымда қолданатын негізгі түрлері олар: «Миға шабуыл», «Викторина құру», «Бұрыштар», «Лото», «Шындық-жалған» және тағы басқалары.

Мотивация - кез келген іс-әрекеттің негізі болып табылады. Тек мотивациясы жоғары оқушы ғана білім процесінде жетістіктерге жете алады. Бастауыш сынып оқушысының негізгі мотиваторы ол - ата-анамен ұстазы. Сабақтар баланы жалықтырып жібермес үшін ұстаз күнделікті оқыту процесінде дидактикалық ойындар, рөлдік ойындар, ертегілерге саяхат және жетондарды қолдануы керек.

Сонымен қатар жеке және топпен жүргізілетін жобалық жұмыстар да жұмсақ дағдыларды дамытуға жақсы үлесін қосады. Жоба арқылы шынайы басшы, инноватор, маман және т.б. коллективтегі рөлдерде шынайы өмірдегідей сезіне алады. Ол өз алдына, әлеуметтік, лидерлік және интеллектуалдық құзыреттілікті дамытады.

Сабақтан тыс жұмыстар - soft skills дағдыларын дамытуға, қалыптастыруға жақсы орта. Білім алу барысында, тек бір оқушы ғана емес, барлық команда жетістікке жетуге ұстаз ықпал етуі керек. Командалық жұмыстарды дамыту үшін, ойын және қойылымдар дәстүрлі жұмыстар жүргізіліп тұруы керек.

«Жұмсақ» дағдыларды сәтті дамыту үшін оқытудың тиімді тәсілдері мен әдістерін қолдану қажет. Педагогикалық әдістер үш негізгі категорияға жіктеуге болады: тәрбие процестерінің әдістері, оқыту әдістері және зерттеу жұмысының әдістері. В.А.Сластенин «әдістердің жіктелуі мыналарды бұл белгілі бір критерий негізінде құрылған әдістер жүйесін білдіреді» [Сластенин В.А., 2008: 11-15 бб.].

Л.Н.Катаеваның айтуынша, «коммуникативтік дағдыларды дамыту үшін, оқытудың тиімді формалары мен әдістерін қолдану қажет» [Катаева Л.Н., Терехова Н.Н., 2020: 52-54 бб.]. Ол «оқытудың негізгі әдістеріне мыналар жатады: ауызша, практикалық, визуалды, эвристикалық, проблемалық-бағдарланған, зерттеу, репродуктивті және иллюстрациялық-түсіндірме. Оқытудың келесі әдістері ең нәтижелі болады, ол көшбасшылық және командалық

жұмыс: эвристикалық, проблемалық-бағдарланған, зерттеушілік және практикалық. Эвристикалық оқыту әдістеріне әртүрлі конкурстар, эстафеталар, жарыстар кіреді, ойындар. Проблемалық-бағдарланған тәсіл оқытуды қамтиды ақыл-ойды ынталандыратын проблемалық жағдайларды шешу оқушылардың процестері және оларды шешімдерді белсенді іздеуге ынталандырады. Ойын бұл әдіс дене тәрбиесі процесінде кешенді түрде қолданылады оларды игерудің бастапқы кезеңіндегі қозғалыстарды жетілдіру, сондай-ақ физикалық қасиеттерді жақсарту, өйткені ойын әдісінде жағдайлар бар ептілік, күш, жылдамдық, төзімділікті дамыту. Қолдану ойын дене шынықтыру сабақтарында сабақтан тыс іс-әрекетте оқыту нысандары мәдениеттерге бәсекеге қабілетті жаттығулар кіреді».

Сабақтар аясында әдетте әртүрлі дидактикалық әдістер қолданылады: ауызша, визуалды, практикалық жұмыс әдістері және әдісі иллюстрациялары бар түсініктемелер. В.И.Слободчиков бұл туралы жазады «ауызша әдістер көбінесе түсіндіруді қамтиды, орындау техникасына жаңа материал немесе толықтырулар және түсініктемелерді енгізу. Маңызды шарт бұл нақтылық. Дұрыс орындалған жаттығу түсініктемемен бірге жүреді, бұл сабаққа қызығушылық және оқуға деген ынтаны арттыруға түрткі болады. Әңгімелер және талқылаулар қауіпсіздік техника нұсқауларын зерттеуде қолданылады. Диалог оқушыларға жаңа материалдарды жақсы түсінуге және игеруге көмектесетін. Бұл жерде дәрістер теориялық ақпаратты беру үшін қолданылады» [Слободчиков В.И., 2017: 50-54 бб.].

Бұл жағдайда мұғалімнің өзі түйсігі нәзік болуы керек, әр оқушыны түсіну, оларға мақсат қою, олардың әлеуетіне, жасына және мінезіне сәйкес шабыттандырып және олардың қабілеттерін түсіну: құттықтау идеяларын тез ойлап табу, ашық хаттар немесе плакаттар, әңгімелер жасаңыз және бөлісіңіз, жаңаларын ойлап табыңыз ойындары жатқызуға болады.

- театр үйірмелері, КВН тану қабілетін дамытуға көмектесіп, әр түрлі адамдармен ортақ тіл табысу және сахнада сенімді түрде өнер көрсетуге жол ашады. Мысалы, «музыкалық-театрлық сабақтар кезінде балалар оқиды қарым-қатынас жасау, әртүрлі көріністер мен жағдайларды ойнау, қазақ және шетелдік жазушылардың шығармалары; басқалардың эмоцияларын сезіну, эмоцияларыңызды басқару, жанашырлық таныту, басқаларға эмоционалды қолдау көрсету, байқауды дамыту және эмоциялар мен эмоциялар арасында байланыс орнату оларды білдіру тәсілдерімен; логикалық және дәйекті түрде ойлар; ертегі кейіпкерлерінің кейіпкерлерін әртараптандыру»;

- қоғамдық пайдалы және жеке маңызды, оның ішінде шығармашылық, нәтижелері қанағаттандыруға арналған қызмет қажеттіліктер және мектеп ұжымының игілігіне қызмет ету (бірлескен шығармашылық жобалар, әртүрлі жобаларды өз бетінше құру дидактикалық материалдар). Қоғамдық пайдалы қызмет, нәтижесі «сыртқа бағытталған» және қажеттіліктерге арналған басқа ұжымдардың (мектепке дейінгі мекемелердің патронажы, саябақтарды көгалдандыруға және абаттандыруға қатысу). Осындай іс-шаралар барысында коммуникативтік дағдыларды жетілдіреді, қабылданған жауапкершілікті шешімдерді өз мойнына алу қабілеті қалыптасады.

Нәтижелер

Сонымен, «жұмсақ» дағдылар оқшауланған немесе сәйкес келмейтін дағдылар жиынтығы. Олар тиімді қарым-қатынас жасау және жалпы шешім қабылдау үшін қажетті негізгі кешен болып табылады. Сондықтан білім беру жүйесінің Soft-ті дамытуға баса назар аударуына көшу керек. Оқушылардағы Skills кәсіби салада да, жалпы өмірде де табысты болашақтың құнды элементі болып табылады. Мұғалімнің негізгі миссиясы әлеуметтік маңызды дағдыларды, қабілеттерді қалыптастырудан тұрады эмпатия және басқаларды түсіну. Бұл жағдайда мұғалімнің өзі нәзік түйсікті болуы керек, әр оқушыны түсіну, оларға мақсат қою, олардың әлеуетіне, жасына және мінезіне сәйкес, оларды шабыттандырады және олардың қабілеттерін түсіну: құттықтау идеяларын тез ойлап табу, ашық хаттар немесе плакаттар, әңгімелер жасаңыз және бөлісіңіз, жаңаларын ойлап табыңыз сияқты ойындар. Бастауыш сынып

оқушыларының сабақтан тыс іс-әрекеті аясында «жұмсақ» дағдылар тек ішінара дамиды, бірақ бұл сала өте үлкен потенциал және оны жобалау бойынша мақсатты жұмысты қажет етеді.

Осы жұмысымда аталған жұмсақ дағды түрлерін оқушы қаншалықты бойларына сіңіре алды деген сұрақ туындайды. Нәтижеге жету үшін бұл экспериментте келесідей әдістер қолданды: талдау, салыстыру және синтездеу әдістері, жіктеу әдісі. Білім алу процессі кезінде бақылау эмпирикалық әдіс негізінде, бастауыш сынып оқушыларында жұмсақ дағдылардың дамуы байқалды.

Пікір алмасу

Бұрын отандық педагогикада кешенді soft skills элементтерін талдау жүргізілген жоқтың қасы, тек түлектің кәсіби қызметіне оның құрамдас элементтері және олардың әсерін қарастырған. Осы мәселені қарастыра отырып, жұмсақ дағдыларды анықтау мәселелері бойынша, олардың мазмұны, білім алушылардың даму динамикасы және болашақта сұранысқа ие болады ма деген сұрақтарға жауапты көбіне шетелдік ғалымдардың еңбектерін қарастырдым [Уварина Н.В., Корнеева Н.Ю., 2021: 94-99 бб.].

Сонымен қатар, практикалық конференциялар мен ғылыми баяндамалар талданды [Defines Career Readiness, 2016].

Ағылшын тілінен аударғанда «жұмсақ дағдылар» термині – «қалаулы қасиеттер» дегенді білдіріп, білімге тәуелді емес, белгілі бір еңбек қызметі үшін алынған қасиеттер. Оларға мыналар жатады: ақыл-ой, адамдармен қарым-қатынас жасау қабілеті және позитивті икемді тәсіл.

Шетелде skill ұғымы отандық педагогикалық ұғымға қарағанда кең мағынаны білдіреді. Ол қабілет ретінде қарастырылып, өзінің білімі, тәжірибесі негізінде бір нәрсені сапалы жасап шығару. Сонымен бірге жұмыста білікті дағдылардың болуы; немесе маманның өз саласындағы арнайы ептілікті, дайындықты қажет ететін құзыреттілік (мысалы: қолөнерші).

Отандық педагогикада дағды ұғымы-практикалық белсенділіктің компоненті болып, автоматтандырылған шеберлік ретінде және көптеген іс әрекеттің көп мәрте қайталануы әсерінен, кемеліне дейін автоматты түрде жеткізуді айтамыз.

Шеберлік ұғымын қарастыратын болсақ, шеберлік ол - сусындаған білім, өмірлік тәжірибе мен қалыптасқан дағдылардың арқасында қандай да бір қойылған тапсырмаларды өз бетінше және саналы түрде жүзеге асыруы. Бұл іс-әрекет әдісін игерудің аралық кезеңі болып табылады.

Педагогиканың классикалық үлгісінде дағды мен шеберлік ұғымдары soft skills ұғымын толық мағынасын ашпайды, өйткені оның мағынасы анағұрлым кеңірек. Сондықтан, soft skills (жұмсақ дағдылар) ұғымының өзін қолданамыз.

«Жұмсақ дағдылар» ұғымымен біз келесі дағдыларды қарастырамыз: адамдармен қарым-қатынас жасай білу; әлеуметтілігі және коммуникативтілігі; сапалы жұмыс істеу және алға қойған мақсаттарға қол жеткізу және сол жолында жетістіктерге жету, өзін-өзі тәрбиелеу.

Тақырып бойынша әдебиеттерді оқығаннан кейін «әр түрлі» деп айтуға болады, Өйткені қарастырылып отырған терминнің түсіндірмелері түрлі зерттеу топтары мен орталықтарының нақты тәсіліне қарай, жұмыстың ерекшелігіне қарай. Ағылшын тілінен тікелей аударғанда бұл термин «жұмсақ» немесе бейімделу дағдылары. Бұл «байланысты емес дағдылар» дегенді білдіреді нақты кәсіби салаға қарай» [Добрякова М.С. және т.б., 2018: 10 б.].

В.А.Давидова Кембридж сөздігіне сілтеме жасай отырып, «жұмсақ» деп түсіндіреді skills «жеке атрибуттар» ретінде, «тиімді және адамның басқа адамдармен тиімді үйлесімді қарым-қатынасы» [Беркович М.И. және т.б., 2018: 68 б.]. Алайда, бұл анықтама бұлыңғыр. Сондай-ақ, soft деп санауға болады skills жеке тұлғаның эмоционалды интеллектісін (IQ) білдіреді жеке қасиеттер, әлеуметтік дағдылар, қарым-қатынас, тілдік дағдылар, достық және оптимизм, яғни жеке тұлғалық дағдылар басқалармен қарым-қатынаста шешуші рөл атқарады. Сондай-

ақ анықталады «жұмсақ дағдылар» материалдық емес, өлшеуге қиын және сипатталатын нәрсе ретінде, ғылымда қабылданған адам қабілеттерінің жіктелуінен алыс.

Көріп отырғаныңыздай, қазіргі уақытта «soft skills» ұғымының анықтамалары қабылданған жоқ. Әрбір зерттеуші өз көзқарасы мен ғылыми қызығушылық саласына негізделген тұжырымдамамен түсіндіреді. Отандық және шетелдік авторлардың ғылыми әдебиеттеріне мыналар жатады «soft skills» синонимдерін «people skills» ретінде анықтаңыз (жұмыс дағдылары адамдар), «кәсіби емес дағдылар» (кәсіби емес дағдылар), «skills for әлеуметтік прогресс» (әлеуметтік прогресс дағдылары), «өмір дағдылары» (өмірлік дағдылар), сондай-ақ «жұмсақ құзыреттілік», «жұмсақ дағдылар» немесе «икемді дағдылар». Берілген сипаттаманы дәлірек сипаттау және егжей-тегжейлі сипаттау үшін әрбір салада өзінің анықтамалары беріледі [Гнатышина Е.А. және т.б., 2021: 449-455 бб.].

Қорытынды

Қоғам дамуының қазіргі кезеңінде мектепте қалыптасқан жақсы дамыған икемді дағдылары бар мамандардың тапшылығы байқалады. «Soft skills» деп білім алушының қарым-қатынас жасауы, тек оқу және кәсіби қызметте ғана емес, сонымен қатар күнделікті өмірде де өзара әрекеттесуі үшін қажетті дағдылар, дағдылар мен құзыреттер түсініледі.

Мен қолданатын әдістемелер педагогикалық тұрғыдан тиімді, өйткені олар бастауыш оқушылары мен мұғалімдердің ынтымақтастығын нақты ұйымдастыруға, барлық оқушыларды процеске тарту арқылы оқытудың мақсаттары мен міндеттерін шешуге, сондай-ақ баланың ойлауы мен сөйлеуін дамытуға жағдай жасауға мүмкіндік береді.

Икемді дағдылар жүйесін қалыптастыруға назар аудару- білім беру процесін ұйымдастыру әдістерін қайта құруды, диалог құру әдістерін белсенді қолдануды, ойын, пікірталас әдістерін қолдануды, оқушылардың жобалық әрекеттерін, сабақта және сабақтан тыс жұмыстарды біріктіруді талап етеді.

Зерттеу барысында soft skills-ті дамытудың ең жемісті уақыты бұл бастауыш мектеп жасында екендігі дәлелденді. Soft skills даму критерийлері мен деңгейлері бөлінді.

Бүгінгі таңда мұғалімнің басты мақсаты - кез-келген балаға оқуда табысты болуға, мектепте ғана емес, сонымен өмір бойы мүмкіндік беретін даму деңгейін қамтамасыз ету. Сондықтан, біздің тез өзгертін әлемде икемді дағдыларды бастауыш сыныптарында дамыту міндетті және өзектілігін жақын арада жоймайтыны ақиқат.

Педагогиканың негізгі заманауи бағыты-балалардағы шығармашылықты, тәуелсіздікті, сыни ойлауды дамыту, қазіргі әлемде өзгеру, бейімделу, бағдарлау қабілетін жетілдіру.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі

OECD Skills Outlook (2019) *Thriving in a Digital World* [Электрондық ресурс]: URL: <https://www.oecd.org/education/oecd-skills-outlook/e11c1c2d-en.htm> (өтінім берілген күні: 14.01.2024).

Silber K.H., Foshay W.R. (2009) *Handbook of Improving Performance in the Workplace: Instructional Design and Training Delivery*. Published by John Wiley & Sons, 800.

Саидов З.А., Жданова С.Н. (2022) Формирование гибких навыков (soft skills) у учащихся начальных классов как актуальная проблема педагогики. *Проблемы современного педагогического образования*, 75-1, 148-150.

Шипилов В.И. Перечень навыков softskills и способы их развития. *Библиотека управления* [Электрондық ресурс]: URL: https://www.cfin.ru/management/people/dev_val/soft-skills.shtml (өтінім берілген күні: 14.01.2024).

Абдуллина Г.Ф. (2020) Развитие интеллектуальных soft skills кадет в процессе исследовательской деятельности на английском языке. Системный анализ и синтез моделей научного развития общества: *Сборник статей Международной научно-*

практической конференции, Екатеринбург, 29 июля. Уфа: ООО ОМЕГА САЙНС, 141-146.

- Сосницкая О.В. (2019) Современные методы обучения иностранному языку в предпринимательском вузе как средство формирования коммуникативных компетенций. *Педагогическое образование в России*, 5, 48-55.
- Гайдученко Е.В. (2020) Современные детерминанты развития soft skills. *Концепт*, 4, 12.
- Марушева А.В. (2022) Современные ракурсы освоения soft skills и hard skills в сфере дополнительного образования. *Социально-гуманитарные инновации: стратегии фундаментальных и прикладных научных исследований*, 579-584.
- Татаурщикова Д.А. (2019) Soft skills [Электрондык ресурс]: URL: <https://4brain.ru/blog/soft-skills> (өтінім берілген күні: 10.05.2023).
- Давидова В.А. (2019) Soft skills как предикторы жизненного самоосуществления студентов. *Образование и наука*, 21, 8, 65-89.
- Чуланова О.Л. (2017) Социально-психологические аспекты управления: эмоциональная компетентность руководителя в структуре soft skills (значение, подходы, методы диагностики и развития). *Вестник евразийской науки*, 9, 1(38), 7.
- Мамаева С.В. (2020) Образовательные траектории для развития гибких навыков (soft skills) у будущих специалистов практического здравоохранения (на примере дисциплины «Психология и педагогика»). *Современное высшее образование: теория и практика*, 468-477.
- Сластенин В.А. (2008) Профессионализм учителя как явление педагогической культуры. *Педагогическое образование и наука*, 12, 4-15.
- Kazimi A.B., Suhag A.K., Ahmed T., Hussain M., Larik R.S.A. (2018) Perception and practices of integrating soft skills and positivity training in teacher education program. *International Journal of Current Research*, 10(11), 75039-75044.
- Беркович М.И., Кофанова Т.А., Тихонова С.С. (2018) Soft skills (мягкие компетенции) бакалавра: оценка состояния и направления формирования. *Вестник Воронежского государственного университета. Серия: Экономика и управление*, 4, 63-68.
- Катаева Л.Н., Терехова Н.Н. (2020) Формирование soft skills у обучающихся учреждений дополнительного образования посредством игровой деятельности. *Образование и воспитание*, 3(29), 52-54.
- Слободчиков В.И. Личностно-ориентированный подход в эстетическом воспитании студентов вуза. *Перспективы науки и образования*, 2017, 6(30), 50-54.
- Уварина Н.В., Корнеева Н.Ю. (2021) Партнерство в аспектах формирования гибких навыков социального развития - молодежь региона. *Современная Высшая школа: инновационный аспект*, 13, 2, 94-99.
- Defines Career Readiness. Identifies Key Competencies. *National Association of Colleges and Employers* [Электрондык ресурс]: URL: <https://www.nacweb.org/career-readiness/competencies/career-readiness-defined/> (өтінім берілген күні: 14.01.2024).
- Добрякова М.С., Юрченко О.В., Новикова Е.Г. (2018) *Навыки XXI века в российской школе: взгляд педагогов и родителей*. М.: НИУ ВШЭ, 72.
- Гнатышина Е.А., Уварина Н.В., Савченков А., Пахтусова Н.А., Корнеева Н.Ю. (2021) Легкие навыки с молодежью в регионах. *Лаптаж*, 7, Приложение А, 449-455. DOI: <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217extra-A843> (өтінім берілген күні: 10.02.2024).

References

- OECD Skills Outlook (2019) *Thriving in a Digital World* [Elektrondyk resurs]: URL: <https://www.oecd.org/education/oecd-skills-outlook-e11c1c2d-en.htm> (otininim berilgen kuni: 14.01.2024).
- Silber K.H., Foshay W.R. (2009) *Handbook of Improving Performance in the Workplace: Instructional Design and Training Delivery*. Published by John Wiley & Sons, 800.

- Saidov Z.A., Zhdanova S.N. (2022) Formirovanie gibkih navykov (soft skills) u uchashchihsya nachal'nyh klassov kak aktual'naya problema pedagogiki. *Problemy sovremennogo pedagogicheskogo obrazovaniya*, 75-1, 148-150.
- Shipilov V.I. Perechen' navykov softskills i sposoby ih razvitiya. *Biblioteka upravleniya* [Elektrondyk resurs]: URL: https://www.cfin.ru/management/people/dev_val/soft-skills.shtml (otnim berilgen kuni: 14.01.2024).
- Abdullina G.F. (2020) Razvitie intellektual'nyh soft skills kadet v processe issledovatel'skoj deyatel'nosti na anglijskom yazyke. Sistemnyj analiz i sintez modelej nauchnogo razvitiya obshchestva: *Sbornik statej Mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy konferencii*, Ekaterinburg, 29 iyulya. Ufa: OOO OMEGA SAJNS, 141-146.
- Sosnickaya O.V. (2019) Sovremennye metody obucheniya inostrannomu yazyku v predprinimatel'skom vuze kak sredstvo formirovaniya kommunikativnyh kompetencij. *Pedagogicheskoe obrazovanie v Rossii*, 5, 48-55.
- Gajduchenko E.V. (2020) Sovremennye determinanty razvitiya soft skills. *Koncept*, 4, 12.
- Marusheva A.V. (2022) Sovremennye rakursy osvoeniya soft skills i hard skills v sfere dopolnitel'nogo obrazovaniya. *Social'no-gumanitarnye innovacii: strategii fundamental'nyh i prikladnyh nauchnyh issledovanij*, 579-584.
- Tataurshchikova D.A. (2019) *Soft skills* [Elektrondyk resurs]: URL: <https://4brain.ru/blog/soft-skills> (otnim berilgen kuni: 10.05.2023).
- Davidova V.A. (2019) Soft skills kak prediktory zhiznennogo samoosushchestvleniya studentov. *Obrazovanie i nauka*, 21, 8, 65-89.
- Chulanova O.L. (2017) Social'no-psihologicheskie aspekty upravleniya: emocional'naya kompetentnost' rukovoditelya v strukture soft skills (znachenie, podhody, metody diagnostiki i razvitiya). *Vestnik evrazijskoj nauki*, 9, 1(38), 7.
- Mamaeva S.V. (2020) Obrazovatel'nye traektorii dlya razvitiya gibkih navykov (soft skills) u budushchih specialistov prakticheskogo zdravoohraneniya (na primere discipliny «Psihologiya i pedagogika»). *Sovremennoe vysshee obrazovanie: teoriya i praktika*, 468-477.
- Slastenin V.A. (2008) Professionalizm uchitelya kak yavlenie pedagogicheskoy kul'tury. *Pedagogicheskoe obrazovanie i nauka*, 12, 4-15.
- Kazimi A.B., Suhag A.K., Ahmed T., Hussain M., Larik R.S.A. (2018) Perception and practices of integrating soft skills and positivity training in teacher education program. *International Journal of Current Research*, 10(11), 75039-75044.
- Berkovich M.I., Kofanova T.A., Tihonova S.S. (2018) Soft skills (myagkie kompetencii) bakalavra: oценка sostoyaniya i napravleniya formirovaniya. *Vestnik Voronezhskogo gosudarstvennogo universiteta. Seriya: Ekonomika i upravlenie*, 4, 63-68.
- Kataeva L.N., Terekhova N.N. (2020) Formirovanie soft skills u obuchayushchihsya uchrezhdenij dopolnitel'nogo obrazovaniya posredstvom igrovoj deyatel'nosti. *Obrazovanie i vospitanie*, 3(29), 52-54.
- Slobodchikov V.I. Lichnostno-orientirovannyj podhod v esteticheskom vospitanii studentov vuza. *Perspektivy nauki i obrazovaniya*, 2017, 6(30), 50-54.
- Uvarina N.V., Korneeva N.Yu. (2021) Partnerstvo v aspektah formirovaniya gibkih navykov social'nogo razvitiya - molodezh' regiona. *Sovremennaya Vysshaya shkola: innovacionnyj aspekt*, 13, 2, 94-99.
- Defines Career Readiness. Identifies Key Competencies. *National Association of Colleges and Employers* [Elektrondyk resurs]: URL: <https://www.nacweb.org/career-readiness/competencies/career-readiness-defined/> (otnim berilgen kuni: 14.01.2024).
- Dobryakova M.S., Yurchenko O.V., Novikova E.G. (2018) Navyki XXI veka v rossijskoj shcole: *vzglyad pedagogov i roditel'ej*. M.: NIU VShE, 72.
- Gnatyshina E.A., Uvarina N.V., Savchenkov A., Pahtusova N.A., Korneeva N.Yu. (2021) Legkie navyki s molodezh'yu v regionah. *Laplazh*, 7, Prilozhenie A, 449-455. DOI: <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217extra-A843> (otnim berilgen kuni: 10.05.2023).

Развитие навыков "soft skills" у учащихся начальной школы в образовательном процессе

¹Ж.С.Даирова, ¹К.Б.Жанадилова

¹Кокшетауский университет имени Ш. Уалиханова (Кокшетау, Казахстан)

Аннотация

В статье раскрываются вопросы по содержанию, оценке состояния и основным направлениям формирования soft skills («мягкие навыки»), которые трактуются как общекультурные компетенции. Для того, чтобы в будущем стать хорошим профессионалом, дети отмечают, что важной особенностью soft skills является адаптивность или гибкость, проявляющаяся в том, что он может одинаково хорошо работать в разных ситуациях, а также может переходить из одной ситуации в другую, не прекращая успешно выполнять свои задачи. А soft skills обращает внимание на то, что это совокупность непрофессиональных навыков, которые важны для карьеры, неспециализированных, отвечающих за успешное участие в рабочем процессе, высокую производительность и не связанных с определенной предметной областью. Растущее значение мягких навыков, особенно связанных с такими тенденциями, как глобализация и быстрый прогресс, - это появление новых технологий и искусственного интеллекта. Они предъявляют новые требования к трудовым ресурсам: «чтобы быть конкурентоспособными - работники будут обязаны постоянно расти. Навыки, которые вы можете использовать на протяжении всей жизни, развивая новые навыки, требующие гибкости, позитива, проявляя ребенка под новым углом и повышая его интерес». Особенно желательно, чтобы эти навыки развивались у ребенка с самого раннего возраста. Ведь мозг ребенка в младенчестве быстро воспринимается и быстро усваивается его сознанием. Поэтому исследования ученых рекомендуют учащимся начальных классов развивать эти навыки в большом количестве. К сожалению, современная область знаний, больше ориентирована на академическое образование. Если целенаправленно не предпринимаются шаги к формированию мягких навыков, то в будущем социализация человека в обществе будет протекать сложно, ему будет сложно адаптироваться в новой среде, строить отношения с людьми. С общественной точки зрения, повышение значимости этих исследований развитие социальных навыков у детей - в любом случае, не стирает своей актуальности, так как взаимодействие, будь то в профессиональной деятельности, не стирает значимости и в личностном развитии.

Ключевые слова: мягкие навыки, образование, формирование, развитие, ученики.

Development of "soft skills" skills of primary school students in the educational process

¹Zh.S.Dairova, ¹K.B.Zhanadilova

¹Sh.Ualikhanov Kokshetau University (Kokshetau, Kazakhstan)

Abstract

The article reveals questions about the content, assessment of the state and the main directions of formation of soft skills ("soft skills"), which are interpreted as a general cultural competence. In order for children to become good professionals in the future, an important feature of soft skills is adaptability or flexibility, manifested in the fact that it can work equally well in different situations, as well as move from one situation to another without stopping to successfully perform their tasks. And it draws attention to the fact that soft skills are a set of non-specialized, non-professional skills that are responsible for successful participation in the workflow, high productivity and are not associated with a specific subject area. The growing importance of soft skills is associated with trends such as globalization and rapid progress, especially - the emergence of new technologies and artificial intelligence. They set new requirements for labor resources: "in order to be competitive, employees will have to be able to grow constantly. Skills that can be used throughout life, developing new skills that require flexibility, positivity, show the child in a new light and increase interest." Especially these skills should be developed by a child from an early age. The fact is that the brain of a child in infancy is more receptive and quickly absorbed into his consciousness. Therefore, according to research by scientists, primary school students are offered to develop these skills in large numbers. Unfortunately in the current field of education, more and more attention is paid to academic education. If a step is not taken towards the formation of soft skills in a targeted manner, then in the future there will be difficulties in the socialization of a person in society, adaptation in a new environment, building relationships with people. The increase in the importance of these studies from the point of view of society does not eliminate the relevance of the development of social skills in children - at any time, since interaction, whether in professional activities or in personal development, does not eliminate its importance.

Keywords: soft skills, education, formation, development, students.

Поступила в редакцию: 16.02.2024

Одобрена: 13.03.2024

Первая публикация на сайте: 10.05.2025

MPHTI: 14.01.21

TEACHING STUDENTS ABOUT SAVING NATURAL RESOURCES IN THE MANUFACTURE OF GARMENTS

¹F.B.ZHALELOVA^{id}, ²L.WIEBERS^{id}, *¹L.K.SHILDEBAEVA^{id}

¹Korkyt Ata Kyzylorda University (Kyzylorda, Kazakhstan)

²Loyola Marymount University (Los-Angeles, USA)

FarizaZhalelova7@outlook.com, Leon.wiebers@lmu.edu, *Lyazzatk.sh.2019@gmail.com

Abstract

The modern textile and clothing industry has a significant impact on the environment. The consumption of water, energy, raw materials and waste generation require a revision of the methods of training future specialists. The formation of students' skills in the rational use of natural resources is becoming an essential component of education. Clothing manufacturing is one of the areas where the fair use of materials can significantly reduce the burden on the environment. Teaching students how to use resources economically is the key to developing a responsible approach to production and consumption. The purpose of this article is to examine modern approaches to teaching students how to take care of natural resources in the garment industry and propose effective methods for their use and reuse. The transition to sustainable production requires new forms of training for future garment specialists in the field of environmental responsibility, therefore, educational institutions need to introduce courses on eco-friendly design, textile waste recycling technologies, closed-loop ecology and rational use of resources. Students will understand how important it is to take care of the environment and use innovative methods to minimize the impact of the garment industry. Companies focused on environmentally friendly production gain competitive advantages, ensuring sustainable growth and adaptation to new challenges. Otherwise, they risk facing rising prices for raw materials, increased consumer awareness of environmental issues, and lower prices for products that accumulate in landfills. When clothes go out of use, they can be given a second life by giving them to new owners, recycling materials, or turning them into other useful items. Experimental groups of students who completed this program reduced the amount of tissue waste by an average of one fifth of their previous consumption, and students showed great interest in using environmentally friendly materials. However, difficulties were also identified in the learning process. For example, many students initially experience resistance when working with recycled materials due to their visual and tactile properties. This requires additional motivational work and the introduction of design approaches that emphasize the aesthetic value of such materials. Reducing the negative impact of the fashion industry on nature requires a comprehensive approach at the global level. This includes the introduction of sustainable technologies, transparency of supply, environmentally friendly production and conscious consumption. It is important to form an understanding of environmental responsibility among future specialists, to give them the knowledge and practical skills to create fashion that does not harm the environment. The inclusion of the principles of rational use of natural resources in the educational process will allow students not only to create competitive products, but also to contribute to the sustainable development of the fashion industry. Teaching students how to take care of natural resources in the manufacture of clothing contributes to the formation of environmental responsibility and professional skills. Further research may be aimed at developing new educational programs and integrating digital technologies to improve learning efficiency.

Keywords: sewing, natural resources, waste recycling, ecological fashion, environmental education.

Introduction

The modern textile and clothing industry has a significant impact on the environment. The consumption of water, energy, raw materials, and the generation of waste requires a revision of the